

No es pot pas parlar de Mn. Blanch sense tenir present l'ambient musical de la seva època que, evidentment, l'influï.

Jaume Boter de Palau i Ràfols en l'article que segueix, ens parla de la Música del segle XIX.

LA MÚSICA A CATALUNYA (1800 - 1875)

La vida de Mn. Manuel Blanch transcorre entre dues grans fites musicals: neix dos mesos abans de la mort de Ludwig van Beethoven (1770-1827) i mor mig any després de Richard Wagner (1813-1883). Aquestes fites marquen un dels moments de més esplendor de la història de la música; són les fites del moviment romàntic. Beethoven és el darrer dels clàssics vienesos i el primer que escriu música per adreçar-la a la humanitat sencera; per tant el primer romàntic. Wagner és l'heroi del romanticisme declinant que es creia l'aurora no essent altra cosa que un vell capvespre tot posant la primera pedra de la música que seguirà.

Això fa que el músic mataroní sigui contemporani dels Rossini, Donizetti, Bellini, Mendelssohn, Chopin, Liszt, Verdi i de tots aquells que donaren un tomb radical a la música, tant en els aspectes formals com en el social, traient-la dels àmbits cortesans i reduïts per fer-la arribar a sectors més amples de la societat. Tots ells són un reflex del món canviant que fou el segle XIX europeu.

Les preguntes que sorgeixen immediatament a aquesta ubicació de Mn. Blanch són, fins a quin punt ell és protagonista d'aquesta aventura i quines són les influències que rebé. La finalitat d'aquest treball no és donar respostes a aquestes qüestions sinó intentar de donar a conèixer, encara que sigui molt per damunt, el món musical que el clergue de Mataró havia conegut.

Per a conèixer aquest món cal diferenciar dos aspectes ben distints l'un de l'altre, d'una banda la

creació musical autòctona i de l'altra la música que arribava de fora, especialment l'òpera.

Pel que fa a la creació musical, Catalunya, passa per una de les etapes més tristes de la seva història, ja que, si a la primera meitat de segle reneix un afany de recuperació cultural específicament catalana, la música resta al marge d'aquest moviment, enfonsant-se en les més vulgars còpies italianes en el món de l'òpera, continuant un rocó totalment "demodè" en el camp instrumental i caient en les més ingènues pàgines litúrgiques i catequètiques de la música religiosa. Caldrà arribar als anys seixanta per trobar uns indicis de desvetllament. Cal dir que en un panorama tan desolat, alguna excepció es pot trobar, com veurem més endavant.

En canvi, la música que arribava de fora, especialment l'escènica, era la de moda a la major part d'Europa, car es podia escoltar a Barcelona òperes de recent estrena en els seus llocs d'origen i molt concretament d'Itàlia que era, en aquells moments, el país que marcava les pautes. El Teatre de la Santa Creu i després el Liceu són dos centres musicals que estan al dia. No succeeix així amb la música instrumental i simfònica en què, llevat de casos aïllats, no hi ha concerts "seriosos" fins molt avançat el segle.

LA CREACIÓ MUSICAL

Dins el gris panorama de la creació musical a la primera meitat del segle trobem una sèrie de compositors que sobresurten de la mitjanja i una autèntica excepció en la persona de Ferran Sors

(1778-1839) músic de formació montserratina, que als vint anys va escriure la seva primera òpera, "Telémaco", a la qual seguiren moltes més, però que el seu gran mèrit fou el fet de ser creador de la moderna escola guitarrística. La influència d'aquest compositor a Catalunya fou molt petita en el seu temps ja que l'any 1814 s'exilià a França on assolí gran fama.

En el món de l'òpera hi ha un nom que lluu pel damunt dels molts que es dedicaren a la música escènica i que és Ramon Carnicer (1789-1855) autor d' "Adela de Lusignano", "Elena e Costantino" i un pintoresc "Giovanni Tenorio". De la mà de

Ramon Carnicer

Carnicer arriba a Barcelona l'obra de Rossini amb qui estava totalment identificat, fins al punt que, l'any 1818, quan es rebé a Barcelona la partitura de "Il Barbiere di Siviglia" sense l'obertura, Carnicer n'incorporà una de la seva pròpia collita que fou lloada pel compositor de l'òpera i durant molts anys, a casa nostra es va interpretar "Il Barbiere" amb aquesta obertura.

Altres noms destacats són Mateu Ferrer (1788-1864) mestre del Teatre de la Santa Creu i autor de la cantata "Ercole in Iberia" (1833) dedicada a la proclamació d'Isabel II com a successora del Tron, i Vicenç Cuyàs (1816-1839) que fou un dels primers músics catalans que deixa el model rossinià acostant-se plenament a les melodies romàntiques a l'estil de Bellini. La seva òpera "La Fattucchiera" (1838) fou una de les de més èxit de la temporada i fou representada després de la seva mort algunes vegades més abans de desaparèixer en l'oblit.

A la música religiosa destaquen a començaments del segle els organistes Rafael Anglès (1730-1816), Josep Galles (1761-1836) i Josep Vinyals (1771-1827) tots ells dins els esquemes més clàssics de la música religiosa barroca que per aquells temps ja havia esdevingut un llenguatge periclitat arreu d'Europa. Influenciats per Rossini i els primers romàntics trobem Ramon Vilanova (1801-1870) i el nostre Mn. Blanch; el primer fou Mestre de Capella de la Catedral de Barcelona, i la seva obra més destacada fou la missa natalenca dita "Pastoril" de caràcter concertant. Aquesta missa data de 1828 i assolí gran difusió durant tot el segle; també fou autor de diverses obres

simfòniques i instrumentals. Del segon, altres en parlaran més extensament.

No és fins avançada la segona meitat del XIX que s'intueix un ressorgiment d'una consciència musical catalana que no tardarà a constituir la llavor d'una creixença amb la qual el món musical català s'incorporarà novament al corrent musical europeu. Aquest ressorgiment té com a pilars, la penetració de la música de Wagner (1862) i les figures de Josep Anselm Clavé (1824-1874) fundador del Cor "L'Aurora" (1845) arrel del moviment orfeonístic claverià, Pep Ventura (1817-1875) "inventor" de la sardana tal com la coneixem avui i Felip Pedrell (1841-1922), que per damunt de tot és el pare i creador de la musicologia ibèrica actual. La llavor sembrada per aquests puntals donarà els fruits en homes com Enric Granados (1867-1916), Isaac Albèiz (1860-1909), Enric Morera (1865-1942), Lluís Millet (1867-1941) i un llarg etc. que arriba fins el dia d'avui.

LA PEDAGOGIA MUSICAL.

Des dels tractats teòrics "Mapa Armónico" de Francesc Valls (1665-1747) Mestre de Capella de Mataró a l'any 1688 i "La llave de la modulació y antigüedades de la música" d'Antoni Soler (1729-1783) fins als estudis i investigacions de Felip Pedrell a finals de segle, hi ha un buit total a la nostra musicologia només trencat pel "Gran método de guitarra" de Ferran Sors que ha esdevingut un manual clàssic i imprescindible pels virtuoses.

L'any 1838 representa un any de gran importància dins el món de la pedagogia musical a Catalunya, car per primera vegada Barcelona tindrà un centre d'ensenyament musical, ensenyament que fins aquell moment havia estat circumscrit als monestirs i catedrals i impartit pels mestres de capella o bé per professors particulars. És l'any que l'anomenat Liceu Filharmònic-Dramàtic Barcelonès, embrió del que, anys després, serà el Gran Teatre del Liceu, decideix crear una institució dedicada a l'ensenyament de la música i de les arts teatrals. L'ensenyament musical fou confiat a Marià Obiols (1809-1888) deixeble de Giuseppe Mercadante (1795-1870) i que en aquells moments era l'únic espanyol que havia estrenat una òpera a la Scala de Milà ("Odio ed Amore"). Així naixia el primer Conservatori, havent d'esperar gairebé 50 anys més per tenir un centre de caràcter oficial com el Conservatori Municipal (1886).

L'ÒPERA.

Fins ara s'ha parlat de la creació musical autòctona que, com veurem, era clarament influenciada per la música que ens venia de l'exterior i molt concretament per l'òpera, que a Barcelona té una gran tradició des del segle XVII. El món operístic barceloní esdevé la porta d'entrada de les modes musicals més important que té Catalunya durant els segles XVIII i XIX.

Comença el segle sota l'imperi de l'òpera italiana representada per noms de les noves generacions que avui resulten grans desconeguts pel gran públic, com F. Paër (1771-1839), J. M. Mayr (1763-1845), F. Gnecco (1769-1810) que, al costat de D. Cimarosa (1749-1801), representant d'estètiques anteriors, dominen el repertori barceloní fins el 1808 que, amb l'ocupació napoleònica, es passà a un repertori totalment francès que no fou massa ben acollit pel nostre públic. Cal dir que els espectacles anaven orientats més a la guarnició i funcionariat francès que al públic català.

Acabada la guerra, el nou Capità General de Catalunya, Duc de Bailén va decidir d'enviar a Itàlia Ramon Carnicer de qui ja s'ha parlat, per portar cap a Barcelona una nova companyia d'òpera, iniciant-se així la que podríem dir Era Rossini, estrenant el dia 29 d'agost de 1815 "*L'Italiana in Algeri*". La música de Gioacchino Rossini (1792-1868) que representà la perllongació de l'esperit musical del XVIII dins el primer terç del XIX plenament romàntic, anunciant el canvi estètic que s'apropava. Aquesta música captivà el públic barceloní, estrenant-se, entre 1815 i 1827, 23 obres d'aquest compositor al Teatre de la Santa Creu formant part del repertori d'aquest teatre durant molts més anys. Aquesta tradi-

Gioacchino Rossini

Vincenzo Bellini

ció Rossiniana fou continuada pel Gran Teatre del Liceu inaugurat l'any 1847 quan ja feia gairebé vint anys que Rossini havia deixat de compondre òperes per considerar que havia arribat al cim i sentir-se desplaçat d'època. La darrera producció operística seua fou "*Guillaume Tell*" datada l'any 1829.

A les darreries del règim absolutista de Ferran VII que mor l'any 1833, començaren a representar-se les primeres òperes de tall autènticament romàntic. L'any 1828 s'estrena "*L'Ajo nell'imbarazzo*" de Gaetano Donizetti (1797-1848) i el 1830 "*Bianca e Gerardo*" i "*Il Pirata*" de Vincenzo Bellini (1801-1835).

Som als temps en què el romanticisme s'identificava amb les postures liberals, cada vegada més generalitzades a casa nostra; és per això que no té res d'estrany que les òperes dels romàntics incrementessin els repertoris habituals, obtinguessin els més ressonants elogis i inspiressin els nostres compositors. A partir d'aquest moment l'allau d'òperes dels romàntics italians és considerable; moltes foren estrenades poc temps després de la seva composició. Entre 1835 i 1845 s'estrenen de Donizetti, "*Parisina d'Este*" (1835), "*Lucia de Lammermoor*" (1838), "*Roberto Devereux*" (1838), "*Lucrezia Borgia*" (1840) i "*Maria Stuarda*" (1843); de Bellini, s'estrenen "*I Puritani*" (1836) i "*Norma*" (1838). No és fins l'any 1842 que es coneix la primera òpera de Giuseppe Verdi (1813-1901) amb l'estrena de "*Oberto, Conte di San Bonifacio*" que fou molt mal rebuda tant pel públic com per la crítica. Dos anys després, 1844, s'estrenen dues clàssiques de l'autor "*Nabucco*" i "*Ernani*" que transformen Verdi que ja era ídol a Itàlia, en ídol de la Barcelona musical.

Aquests són els anys de la consolidació de la "Societat del Liceu" que s'havia imposat la tasca de construir el teatre que s'inaugurà l'any 1847 amb el nom de "Gran Teatro del Liceo de Doña Isabel II" que estrenà la primera òpera el dia 28 de juliol i que fou "*Giovanna d'Arco*" de Verdi.

Amb l'obertura del Liceu, Barcelona disposà de dos teatres dedicats a l'òpera: el ja esmentat i el que fins aquells moments gaudia del monopoli escènic-musical, el Teatre Principal. Això comportà una gran rivalitat en les estrenes cosa que no es reflectí en una millora en les sempre deficientes postes en escena. El Principal era freqüentat per un públic més tradicional i el Liceu era el teatre de la nova burgesia i lloc d'exhibició de nous rics. Una de les "gatades" d'en Pitarrà "*Liceistas y Cruzados*" fa referència a aquestes

Verdi dirigint l'assaig general del seu "Requiem" a l'Opéra Comique de París.

Dibuix d'Edmond Marin.

Extret del Dictionnaire de la Musique Bordas — París 1979

rivalitats que moltes vegades acabaven amb re-
tentades de les funcions.

Si abans s'ha parlat d'una Era Rossini, a la
dècada dels cinquanta cal parlar de l'Era Verdi,
autor que consolida en aquests anys el seu carà-
cter d'ídol, essent les estrenes més sonades "*Rigo-
letto*" (1853) i "*La Traviata*" (1855); aquesta
fou l'obra polèmica per excel·lència en resultar ab-
solutament escandalosa al nostre públic acostu-
mat a drames històrics en trobar-se davant un dra-
ma de passions rigorosament contemporani.

En el decenni 1860-1870 sorgeixen al costat
del Principal i el Liceu altres centres musicals on
també es representa òpera junt amb altres especta-
cles musicals i teatrals; els més significatius foren
el "Teatre del Circ Barcelonés" i "Els Jardins del
Camps Elisis", ambdós al Passeig de Gràcia. És en
aquest darrer on s'escolta per primera vegada la
música de Richard Wagner que produiria gran sen-
sació en els ambients més propers a la Renaixença.
Aquest fet succeí el 16 de juliol del 1862 amb
la interpretació de "*La marxa dels pelegrins*" de
l'òpera "*Tannhäuser*" i que fou dirigida per J. A.
Clavé. A partir d'aquesta data es comença a parlar
i a escriure d'aquest músic; es funden fins i tot
societats Wagnerianes però no fou fins l'any 1882
que se li estrenà una òpera sencera. "*Loben-
grin*", que és el punt d'arrencada de les successi-
ves representacions wagnerianes.

Un fet curiós és que durant tota aquesta his-
tòria operística només es representà una sola obra
d'un dels més grans músics que excel·lí precisa-
ment en aquest gènere, W. A. Mozart (1756-1791);
aquest esdeveniment ocorregué l'any 1849 amb
"*Don Giovanni*" que només durà dues funcions
per manca d'assistència del públic. L'anterior re-
presentació mozartiana data de 1798 amb "*Così
fan tutte*".

ELS CONCERTS.

Si bé l'òpera és un element important dins
la vida social barcelonina i catalana, es té cons-
tància de gires fetes per companyies italianes a
altres indrets de Catalunya, Mataró entre ells; no
passa el mateix amb els concerts. El concert
sorgeix com una necessitat dels empresaris d'òpe-
ra, de mantenir oberts els teatres en aquells pe-
ríodes que les autoritats, especialment les eclesiàs-
tiques, no deixaven fer representacions teatrals;
és així com neixen els Concerts de Quaresma,
tradicció que s'ha mantingut fins no fa molts
anys.

Els primers Concerts de Quaresma dels quals
tenim constància es donen l'any 1797, anun-
ciant-se així "... *quinze Conciertos o Academias,
al uso de Madrid, Viena y Nápoles, siendo la
Música Vocal, Oratorios de Autores célebres; y
la Instrumental, Conciertos o Sinfonías Concer-
tantes...* ".

El públic barceloní no va apreciar aquesta
modalitat fracassant totalment a partir del primer.
Per salvar-los l'empresari inclogué música operísti-
ca a cada funció acabant, a partir del sisè, essent
totalment lírics. Malgrat això, i mantenint aquesta
barreja simfònico-operística, a poc a poc es van
consolidant. Dins aquest marc s'estrenen "*La
Creació*" (1804) i "*Les Estacions*" (1805) de F.J.
Haydn (1732-1809). D'una manera lenta van es-
trenant obres dels grans músics, rarament obres
senceres i sí fragments de simfonies, arranjaments
d'obres escrites per a un instrument i no és fins a
finals de segle que el concert té la forma i el rigor
que li cal.

A part d'aquests concerts i d'una manera tí-
mida, va arrelant la figura del concert públic enca-
ra que sigui amb caràcter molt elitista. Coneixem
i tenim referències dels concerts donats pels pia-
nistes F. Chopin (1838), F. Liszt (1844) i en da-
des no ben especificades els de H. Herz, A. Bazzi-
ni i O. Bull.

Un dels pares del concert públic fou J. A.
Clavé que, com a empresari d' "Els Jardins dels
Camps Elisis", els va imposar donant a conèixer
per primera vegada i amb criteris més rigorosos
l'obra dels grans simfonistes.

LA MÚSICA A MATARÓ.

Fins ara només s'ha parlat de la vida musical
a Barcelona que evidentment marcava i expandia
les modes arreu del Principat. Això no vol dir que

a les altres ciutats no hi hagués un ambient musical que en molts casos era una pàl·lida imitació del de la capital.

Fóra molt interessant, pel que fa a Mataró, un estudi de la vida musical de la ciutat i especialment de la primera meitat del segle, estudi que algú haurà de fer per aprofundir en la història local, tan plena de buits. Tanmateix tenim fonaments per dir que a Mataró hi havia un nucli d'activitat musical d'un cert relleu.

Un dels motors d'aquest ambient musical és el cec Jaume Isern (1798-1880) que, l'any 1821, després d'haver viscut entre Barcelona i Montpeller molt integrat en els ambients culturals d'ambdues ciutats, s'instal·la definitivament a Mataró començant una tasca important com a organista i pedagog, creant al seu voltant un petit cenacle de literats i músics, molts d'ells deixebles seus. Els noms de Manuel Blanch, de Nicolau Guañabens, d'obra prou extensa i variada que fins i tot estrena al Liceu, i de Lluís Viada, el seu successor en el

mestratge musical, estan íntimament vinculats a Isern i al seu fill Carles (1843-1862) músic que morí en plena activitat creadora i que va deixar alguna obra escrita.

Aquest nucli creà un ambient propici a la delectació de la música i és així que trobem a diferents arxius locals, partitures, algunes d'elles d'ables a primers de segle, de les transcripcions per a piano, a quatre i vuit mans, d'òperes de Rossini, Bellini i Donizetti i més cap a finals de la centúria, les de les simfonies de Beethoven. Schubert, Schumann i pràcticament la totalitat d'òperes wagnerianes.

Aquest és l'ambient musical que trobà Mn. Blanch i que sense cap mena de dubtes influencià profundament en la seva obra. La valoració d'aquesta influència resta en mans de l'especialista i, per què no, de l'afecionat amb bona orella.

Jaume Boter de Palau i Ràfols.

BIBLIOGRAFIA

- ALIER, Roger.- *"Conèixer Catalunya - L'Opera"* Ed. Dopesa. Barcelona 1979.
- ALIER, Roger.- *"Historia del Gran Teatro del Liceo"* Ed. La Vanguardia. Barcelona 1983.
- CANDÉ, Roland de.- *"Invitación a la Música"* Ed. Aguilar. Madrid 1981.
- CANDÉ, Roland de.- *"Historia Universal de la Música"* Ed. Aguilar. Madrid 1981.
- HONEGGER, Marc.- *"Dictionaire de la Musique"* Ed. Bordas. Paris 1979.
- JANES, Alfonsina.- *"La obra de Richard Wagner en Barcelona"*. Universidad de Barcelona. Barcelona 1976.
- LE BORDAYS, Christiane.- *"La Música Española"* Ed. Edaf. Madrid 1978.
- LIVERMORE, Ann.- *"Historia de la Música Española"* Ed. Barral. Barcelona 1974.
- VALLS, Manuel.- *"Historia de la Música Catalana"* Ed. Taber. Barcelona 1969.
- VALLS, Manuel.- *"La Música Catalana contemporanea"* Ed. Selecta. Barcelona 1960.
- VALLS, Manuel i MARTORELL, Oriol.- *"Conèixer Catalunya - El fet musical"* Ed. Dopesa. Barcelona 1978.
- VILADEVALL, Lluís.- *"Els Isern íntims"*. Separata "Diari de Mataró". Mataró s/d.